Older People's Commissioner for Wales
Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
☎ 08442 64 06 70
08442 64 06 80
www.olderpeoplewales.com

Cambrian Buildings
Mount Stuart Square
Cardiff CF10 5FL

Adeiladau Cambrian
Sqwâr Mount Stuart
Caerdydd CF10 5FL

Ms Bronwen Morgan
Prif Weithredwr
Cyngor Sir Ceredigion
Neuadd Cyngor Ceredigion
Penmorfa
Aberaeron
SA46 0PA

17 Ebrill 2015

Annwyl Ms Morgan

Hysbysiad ysgrifenedig ffurfiol a roddir o dan Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006: Gwybodaeth Ychwanegol Angenrheidiol

Hoffwn achub ar y cyfle hwn i ddiolch ichi unwaith eto am roi ymateb prydlon i'm Hanghenion Gweithredu, a gyhoeddwyd ochr yn ochr â chanfyddiadau fy Adolygiad o Gartrefi Gofal.

Erbyn hyn, rwyf wedi cael cyfle i adolygu pob ymateb gan y cyrff sy'n dod o dan fy Adolygiad ac rwyf wedi amgáu fy arfarniad o'ch ymateb chi.

Os codoch chi gwestiynau penodol ynghylch fy Anghenion Gweithredu, mae fy ymateb i'r rhain wedi'i atodi.

Wrth ddadansoddi'r ymatebion a ddaeth i law, roeddwn i'n chwilio am sicrwydd, drwy'r wybodaeth a roddwyd a thrwy'r camau a oedd ar eu hanner neu yn yr arfaeth, y bydd fy Anghenion Gweithredu'n cael eu rhoi ar waith ac y bydd y canlyniadau arfaethedig yn cael eu cyflawni.

Fel y gwelwch o'm dadansoddiad i, rwyf wedi nodi'n glir a yw pob elfen yn eich ymateb yn 'dderbyniol', yn 'rhannol' (angen rhagor o wybodaeth) neu'n 'annerbyniol'. Mae 'derbyniol' yn golygu bod lefel y sicrwydd sydd wedi'i roi imi ar sail yr wybodaeth a roddwyd yn ddigonol; mae 'rhannol' ac 'annerbyniol' yn golygu bod arna i angen rhagor o wybodaeth er mwyn cael fy sicrhau y bydd yr Angen Gweithredu'n cael ei roi ar waith ac y bydd y canlyniad arfaethedig yn cael ei gyflawni.

Iechyd ar Waith
Cyrraedd y Nod / The Corporate Standard
Health at Work

BUDDSODDWYR MEWN POBL | INVESTORS IN PEOPLE

Pan wyf wedi dod i’r casgliad bod elfen yn eich ymateb naill ai’n rhannol neu’n annerbyniol, mae arna i angen rhagor o wybodaeth neu ymagwedd ddiwygiedig er mwyn cael fy modloni bod eich sefydliad eisoes yn cydymffurfio â’r Angen Gweithredu neu wedi ymrwymo i gymryd y camau angenrheidiol er mwyn cyflawni’r newid angenrheidiol. Dylech ddarparu’r wybodaeth hon imi erbyn **dydd Gwener 15 Mai 2015**, yn unol â’r amserlenni a bennir yn Neddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006. Os nad ydych yn glir ynglŷn ag unrhyw agwedd ar eich ymateb, yn arbennig felly beth fyddai’n rhoi’r lefel sicrwydd rwy’n chwilio amdani, neu os oes gennych gwestiynau manwl am yr Anghenion Gweithredu, mae croeso ichi gysylltu â mi.

O dan Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006, mae’n ofynnol imi gadw cofrestr o’r ymatebion i’m Hanghenion Gweithredu ac felly bydd yr holl ymatebion gan y cyrff sy’n dod o dan fy Adolygiad yn cael eu cyhoeddi ar fy ngwefan ynghyd â’r dadansoddiad o bob ymateb. Byddaf hefyd yn cyhoeddi sylwebaeth gyffredinol ynghylch a ydw i’n credu, ar sail yr wybodaeth bellach a fydd yn dod i law, y bydd y newid yr wyf yn disgwyl ei weld ar ran pobl hŷn yn cael ei wireddu. Yn ychwanegol at gyhoeddi’r wybodaeth ar fy ngwefan, byddaf hefyd yn gwneud datganiad cyhoeddus ffurfiol, o ran trosolwg o’r camau sydd ar eu hanner a’r camau y mae’r cyrff unigol sy’n dod o dan yr adolygiad yn bwriadu eu cymryd.

Os oes arnoch angen rhagor o wybodaeth, cysylltwch â’m Cyfarwyddwr Llesiant a Grymuso, Daisy Cole, ar 08442 640670.

Yn gywir

Sarah Rochira

Sarah Rochira
Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

Cyngor Sir Ceredigion

Angen Gweithredu 1.6

Casgliad Cychwynnol - Rhannol

1.6 Cynigir eiriolaeth annibynnol i bobl hŷn o dan yr amgylchiadau canlynol: • pan fo pobl hŷn mewn perygl, neu yn dioddef camdriniaeth gorfforol, emosiynol, ariannol neu rywiol. • lle mae cartref gofal yn cau neu berson hŷn yn symud oherwydd bod eu hanghenion gofal wedi newid. • pan fo person hŷn angen cymorth i’w helpu i adael yr ysbyty. Yn achos y rhai sydd â chapasiti anwadal neu anawsterau cyfathrebu, dylai hwn fod yn eiriolaeth na chyfarwyddir. Pan fo pryderon cynyddol ynglŷn â chartref gofal, mae'n rhaid i breswylwyr gael mynediad i eiriolaeth na chyfarwyddir.

Mae’n ymddangos bod ymateb yr Awdurdod Lleol i’r angen hwn yn dangos dealltwriaeth o’r mathau o wasanaethau eiriolaeth sydd ar gael, gan gyfeirio at IMCAs ac IMHAs yn ogystal â chyfeirio at gefnogaeth i breswylwyr yn ystod POVA. Ond, ychydig yn unig o fanylion sydd ar gael yn esbonio’r defnydd cyfredol o’i gymharu â’r Anghenion Gweithredu

Mae’r ymateb hefyd yn cydnabod y gefnogaeth sydd ar gael yn y trydydd sector ac mae’n cyfeirio at nifer o sefydliadau fel Age Cymru, CAB, Cymdeithas Alzheimer, MIND a Shelter.

Mae’r Awdurdod Lleol yn cydnabod bod angen gwella cymorth eiriolaeth ac mae wrthi’n gweithio ar bolisi mewn perthynas ag argaeledd gwasanaethau sy’n berthnasol yn benodol i ad-drefnu cartrefi gofal. Er bod hyn i’w groesawu, mae angen crynodeb ynghylch sut y bydd gwasanaethau’n cael eu gwella a’u cysoni er mwyn cydymffurfio â’r

Angen Gweithredu yn ogystal â llinell amser clir gydag enwau unigolion atebol i ddarparu sicrwydd y caiff yr Angen Gweithredu ei gyflawni.

Angen Gweithredu 2.2

Casgliad Cychwynnol - Rhannol

2.2 Mae gan bobl hŷn fynediad i wasanaethau arbenigol a, phan fo hynny'n briodol, i ofal amlddisgyblaethol a ddyluniwyd i gefnogi adsefydlu yn dilyn cyfnod o afiechyd.

Mae'n ymddangos bod ymateb yr Awdurdod Lleol i'r angen hwn yn dangos dealltwriaeth o'r amrediad o wasanaethau arbenigol sydd ar gael fel deietegwyr, nyrsys ymataliaeth, fferyllwyr a nyrsys cardiaidd yn ôl yr angen. Mae'r Awdurdod Lleol hefyd yn nodi bod Therapyddion Galwedigaethol a ffisiotherapyddion yn ymweld â chartrefi gofal yn y sir, ond dydy pa mor aml y gwneir hynny ddim wedi'i nodi.

Nid yw'r ymateb yn nodi diffygion neu fylchau mewn darpariaeth. Mae angen nodi hyn yn glir a dylai'r Awdurdod Lleol ddarparu crynodeb o gamau priodol, llinell amser gydag enwau unigolion atebol a gwybodaeth am unrhyw waith ar y cyd sy'n cael ei wneud gyda'r Bwrdd Iechyd.

Angen Gweithredu 3.2

Casgliad Cychwynnol - Rhannol

3.2 Mae holl weithwyr cartrefi gofal yn derbyn hyfforddiant dementia sylfaenol fel rhan o'r drefn gynefino, ac mae'r holl staff gofal a rheolwyr cartrefi gofal yn derbyn hyfforddiant dementia ychwanegol yn barhaus fel rhan o ddatblygu eu sgiliau a'u cymhwysedd, ac mae hyn yn elfen benodol o oruchwylio ac asesu perfformiad.

Mae'n ymddangos bod ymateb yr Awdurdod Lleol i'r angen hwn yn dangos dealltwriaeth o bwysigrwydd hyfforddiant dementia ac yn nodi y bydd staff yn dilyn hyfforddiant Ymwybyddiaeth Dementia yn ystod y

flwyddyn ariannol nesaf. Fe fyddai'n ddefnyddiol pe gallai'r Awdurdod Lleol esbonio a ydy'r hyfforddiant hwn yn cynnwys pob gweithiwr cartref gofal.

Mae'r ymateb hefyd yn nodi mai'r gobaith ydy y bydd Hyrwyddwyr Dementia yn cael eu penodi mewn cartrefi gofal. Fe fyddai'n ddefnyddiol pe gallai'r Awdurdod Lleol ddarparu rhagor o fanylion o ran eu dealltwriaeth o hyrwyddwyr dementia.

Dydy'r ymateb ddim yn darparu unrhyw fanylion pellach ac nid yw'n nodi unrhyw fylchau a diffygion na llinellau amser penodol mewn perthynas â hyfforddiant arfaethedig.

Angen Gweithredu 3.3

Casgliad Cychwynnol – Rhannol

3.3 Dylid cymryd camau o ddifrif i annog defnyddio cynlluniau cyfeillio mewn cartrefi gofal, yn cynnwys prosiectau pontio'r cenedlaethau, a chefnogi preswylwyr i ddal eu gafael ar gyfeillgarwch sy'n bodoli. Mae'n rhaid i hyn gynnwys sicrhau mynediad parhaus i gefnogaeth sy'n seiliedig ar ffydd ac i gymunedau diwylliannol penodol.

Mae'n ymddangos bod ymateb yr Awdurdod Lleol i'r angen hwn yn dangos diffyg dealltwriaeth o beth ydy cyfeillio, gan ddatgan bod "croeso i ymwelwyr bob amser". Mae'r ymateb hwn yn rhoi persbectif cul ar yr ansawdd bywyd y gall gwaith cyfeillio a gwaith pontio'r cenedlaethau ei chreu. Ond, mae'r ymateb hefyd yn darparu tystiolaeth bod amrywiol glybiau a phlant ysgol yn ymweld â chartrefi yng Ngheredigion. Mae hyn yn fwy calonogol o ran yr amrediad o ffyrdd y gellir gwella ansawdd bywyd; ond does yna ddim manylion penodol am fentrau i atal unigrwydd ac arwahanrwydd a gwella ansawdd bywyd.

Mae ymateb yr Awdurdod Lleol hefyd yn datgan bod gan gartrefi gysylltiadau agos iawn â chymunedau lleol gyda phreswylwyr yn cael eu gwahodd i gyfrannu at sioeau celf a chrefft lleol. Gwahoddir teuluoedd a ffrindiau hefyd i ymuno mewn achlysuron cymdeithasol.

Mae’r ymateb hefyd yn ystyried anghenion ysbrydol a chrefyddol, gan ddatgan bod gwasanaethau’n cael eu cynnal yn rheolaidd a bod ficeriaid/gweinidogion yn ymweld yn rheolaidd i sgwrsio â phreswylwyr a bod pob ffydd yn cael eu cynnwys.

Mae’r Awdurdod Lleol yn nodi hefyd fod prosiect ar fin cychwyn lle bydd myfyrwyr drama o brifysgol leol yn datblygu perfformiadau gyda phreswylwyr cartrefi gofal.

Er bod croeso i’r mentrau hyn, dydyn nhw ddim yn benodol gysylltiedig â chyfeillio. Fe fyddai crynodeb byr o sut y bydd hyn yn effeithio ar ansawdd bywyd preswylwyr yn ddefnyddiol ym mhob achos.

Angen Gweithredu 5.6

Casgliad Cychwynnol - Derbyniol

> 5.6 Sefydlu Cynllun Gwella Cenedlaethol er mwyn gwella cartrefi gofal ble mae Awdurdodau Lleol, Byrddau Iechyd ac AGGCC wedi nodi ffactorau risg sylweddol a/neu barhaus ynghylch yr ansawdd bywyd neu’r gofal a ddarperir i breswylwyr a/neu dorri hawliau dynol o bosibl.
>
> Dylai’r tîm gwella cenedlaethol ddefnyddio rheolwyr cartrefi gofal profiadol, yn ogystal ag ymarferwyr eraill, er mwyn darparu cefnogaeth ddwys a thrawsffurfiol er mwyn codi safonau ansawdd bwyd a gofal i breswylwyr yn ogystal ag atal a lliniaru risgiau i ddiogelwch yn y dyfodol.
>
> Dylai’r gwasanaeth hefyd ddatblygu ystod o adnoddau a deunyddiau hyfforddi er mwyn cynorthwyo cartrefi gofal sy’n dymuno gwella o ran hunanddatblygu a gwelliannau parhaus.

Mae’r Awdurdod Lleol yn croesawu’r Gwasanaeth Gwella Cenedlaethol ac yn amlwg yn dangos parodrwydd i ymgysylltu ag ef a’i gefnogi.

Angen Gweithredu 6.2

Casgliad Cychwynnol - Rhannol

6.2 Dylai darparwyr cartrefi gofal, comisiynwyr ac AGGCC ddatblygu ffyrdd anffurfiol a systematig o sicrhau eu bod yn deall ansawdd bywyd pobl hŷn yn well, drwy wrando arnynt yn uniongyrchol (nid drwy gwynion ffurfiol) a sicrhau y gweithredir ar y pryderon a leisir ganddynt.

Dylai adroddiadau blynyddol gael eu llunio ar sut mae adborth parhaus pobl hŷn wedi'i ddefnyddio i sbarduno gwelliant parhaus (gweler cam 6.10).

Mae'n ymddangos bod ymateb yr Awdurdod Lleol i'r angen hwn yn dangos dealltwriaeth dda o bwysigrwydd gwrando ar leisiau preswylwyr a defnyddio hyn fel sail ar gyfer gwelliant. Mae'r ymateb yn nodi bod offer arsylwi ASCOT a SOFI yn mynd i gael eu cyflwyno er mwyn delio â materion ansawdd bywyd mewn cartrefi gofal. Gellid gwella'r ymateb â llinell amser, enw unigolyn atebol ac esboniad ar rychwant y gwaith hwn.

Mae'r ymateb yn datgan bod darparwyr yn rhannu Adroddiadau Boddhad Blynyddol gyda'r Tîm Contractau sy'n cynnwys barn preswylwyr am y ddarpariaeth gwasanaethau. Nid yw'n datgan sut y caiff yr wybodaeth hon ei defnyddio ar hyn o bryd.

Mae'r ymateb yn datgan bod yna fframwaith NQA ar draws cartrefi'r Awdurdod Lleol a bod y rhain yn cael eu harchwilio'n allanol bob blwyddyn.

Angen Gweithredu 6.7

Casgliad Cychwynnol - Rhannol

6.7 Datganiadau Ansawdd Blynyddol yn cael eu cyhoeddi gan Gyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol mewn perthynas ag ansawdd bywyd a gofal pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal a gomisiynir a chartrefi gofal yr Awdurdod Lleol. Dylai hyn gynnwys:

- argaeledd eiriolaeth annibynnol mewn cartrefi gofal
- ansawdd bywyd a gofal pobl hŷn, yn cynnwys cyfeiriad penodol at

- bobl hŷn sy'n byw â dementia a/neu sy'n colli defnydd o synhwyrau
- sut mae hawliau dynol pobl hŷn yn cael eu cynnal mewn cartrefi gofal ar draws yr Awdurdod Lleol safbwyntiau pobl hŷn, eiriolwyr ac aseswyr lleyg ynghylch yr ansawdd bywyd a'r gofal a ddarperir mewn cartrefi gofal
- lleoliad daearyddol cartrefi gofal

Dylai manylion ychwanegol ynghylch gofynion adrodd yn ôl gael eu cynnwys fel rhan o'r Bil Rheoleiddio ac Archwilio.

Dydy ymateb yr Awdurdod Lleol i'r angen hwn ddim yn benodol yn ymrwymo i angen y Comisiynydd. Er bod yr Awdurdod Lleol yn nodi bod yr arferion adrodd cyfredol yn cynnwys trosolwg o ansawdd gofal cymdeithasol i oedolion, mae'r ymateb yn cydnabod y bydd angen cryfhau hyn i gynnwys Adroddiadau Blynyddol NQA ar gyfer pob cartref, a chynhyrchu fframwaith adrodd newydd. Gellid gwella'r ymateb trwy roi crynodeb byr o rychwant y gwaith arfaethedig hwn a sicrwydd y bydd yr Awdurdod Lleol yn cydymffurfio â'r Angen Gweithredu.